

Utvecklingssamtal

Så kallade utvecklingssamtal förs nuförtiden på de flesta arbetsplatser och kan om de är rätt organiserade också vara till viss nytta. Systemet går ut på att arbetstagaren årligen för en längre och i bästa fall analytisk diskussion med sin närmaste förman om sina arbetsuppgifter. Vad har uppnåtts, vad är nästa målsättning, varför gick något riktigt bra eller illa? Dialogen hjälper båda parter att förstå vad som har skett och att justera sina planer och sitt handlande därefter.

Men precis som i andra slag av samtal har dessa årliga dialoger sina begränsningar. Det är en bra tumregel att beröm ska framföras i större sällskap och hårdare kritik på tumanhand. Men tänk om samtalspartnern inte tål konstruktiv kritik och samtalet utmynnar endast i gräl och missämja. Då kan det vara lika så bra att försöka locka motparten att själv erkänna att allting inte gått perfekt eller att på andra indirekta sätt ringa in den ömma punkten.

Bokhandlarna är sprängfyllda med välmenande instruktionsböcker om mänsklig kommunikation. Många av dem är uppenbarligen också riktigt förnuftiga. Men eftersom dessa böcker är avsedda att vara maximalt begripliga undviker de i regel att lyfta fram det som är typiskt för ett äkta samtal. Nämligen det associativa och slumpmässiga elementet som ger verkligt lyft åt dialogen och gör den till något mer än ett mekaniskt meningsutbyte.

En berömd förespråkare för en sådan kreativ samtalskultur var den franske tänkaren Michel de Montaigne (1533–1592), vars klassiska *Essayer* alltjämt utkommer i stora upplagor och nya översättningar. Senast publicerades en högklassig finsk nyöversättning. Självt har jag avnjutit Montaignes trilogi i Jan Stolpes svenska översättning från mitten av 1980-talet och därefter ströläst i den med hjälp av egna innehållsförteckningar över favoritessäer och -meningar.

I den andra boken hittar jag på detta sätt fram till Montaignes Seneca-inspirerade tes om att ”det är en stor sak att handla som en och samma människa”. Med detta avser han att människan är fylld med motstridiga motiv, vars sammanlagda effekt inte är alldeles lätt att genomskåda. Och skeptiker som han är, hoppas Montaigne att färre människor skulle befatta sig med ett sådant genomskådande eftersom endast få är kapabla att pejla det inre.

En så brysk slutsats tycker jag är onödig. Som historiker ställs jag regelbundet inför uppdraget att försöka förstå och förklara ord och handlingar som är motsägelsefulla och kryptiska. Ibland tvingas jag ge upp, men ofta är det ändå värt att försöka sig på en helhetsförklaring även om det sker utan säkra bevis. På samma sätt är det ju i det dagliga umgänget. Vi kan aldrig med säkerhet veta varför en medmänniska beter sig eller uttalar sig på ett visst sätt. Men genom ett associativt samtal kommer vi i alla fall något längre i förståelsen av motpartens tankar, ord och handlingar.

Henrik Meinander, Hufvudstadsbladet (HBL) 19.2.2009